

Rámcové vzdělávací programy

jaro

Vzdělávání

- latinské „educare“ – vedení vpřed
- podle OSN je vzdělávání základní lidskou potřebou
- proces směřující primárně k rozvoji vědomostí (pojmy, názvy), dovedností a návyků (sociální, motorické) a schopností
- plný rozvoj osobnosti
- zaměňován s pojmem vzdělání (výsledek, dosažená úroveň)

Školství

Legislativní dokumenty

- Ústava ČR
- Listina základních lidských práv a svobod
- Deklarace práv dítěte
- **Rámcové vzdělávací programy**

Poznámka:

Pedagogické dokumenty dělení podle převahy funkcí

- Teoretické pedagogické dokumenty:** koncepce či pojetí školy, RVP, ŠVP, standardy, učební programy, plány, učebnice, metodické příručky
- Praktické pedagogické dokumenty:** vnitřní řád školy, třídní kniha, katalogové a žákovské listy, žákovské knížky.

Konc. 20. st. - reforma ve školství v ČR

- **zásadní změna vzdělávání i vzdělávací politiky pro zvýšení a zlepšení kvality vzdělávání a efektivity výsledků vzdělávání.**
- **důraz:** snazší přístup ke vzdělávání a zajištění rovnosti ve vzdělávání, a individuální přístup k potřebám vzdělávaných, celoživotní proces učení, vzdělávání pro život a uplatnění absolventů vzdělávání na mezinárodním trhu práce.
- **podstata:** změna cílů a obsahu vzdělávání směrem k utváření a rozvoji životních dovedností (klíčových kompetencí) a k přípravě žáků pro praktický život. Změnou procházejí i procesy řízení vzdělávání, jeho průběžná diagnostika a způsoby hodnocení dosahovaných výsledků.
- **start změn:** tvorba rámcových vzdělávacích programů (RVP) pro předškolní a základní vzdělávání (schváleny změny 2004). Na tyto RVP navázal postupný vznik RVP pro všechny další vzdělávací obory.
- přípravy ŠVP - SWOT analýzy škol, podle svých zkušeností dotvářet obsah vzdělávání a pracovat na postupech a vhodných vyučovacích metodách, kterými by školy dosáhly svých stanovených cílů.
- předpoklad: změna učitelova přístupu ke vzdělávání; promítnutí zkušenosti z výuky.
- reforma se průběžně hodnotila – další úpravy, stanovení nových priorit

Pojem kompetence

- 20. století - nutnost revize funkcí vzdělávání a výchovy v **souvislosti velkých změn spojených s vysokým tempem rozvoje vědy a techniky a rozsáhlými společenskými změnami**
- *Shoda v tom, že lidé, kteří v **rychle se měnícím prostředí** budou žít, budou muset umět pružně reagovat na časté a radikální změny reality pracovního i mimopracovního života. Jednou ze základních funkcí vzdělání je tedy rozvíjet především takové vědomostmi, dovednostmi, postoji a návyky (kompetence), které lidem usnadní přijímat stále nové a rychle se adaptovat na změny vnějšího prostředí.*
- V německé pedagogice od 70. let 20. století pojem „**kompetence**“, **klíčové kompetence**
- ✓ Musí být potenciálně prospěšná pro všechny členy společnosti
- ✓ Musí mít význam pro celou populaci bez ohledu na pohlaví, společenskou třídu, rasu, kulturní a rodinné zázemí či mateřský jazyk
- ✓ Musí být v souladu s etickými, ekonomickými a kulturními hodnotami
- V českých zemích se začala v 90. letech připravovat reforma vzdělávacího systému

Klíčové kompetence

- soubory takových činností, které usnadňují přizpůsobivost jedince těmto změnám vnějšího prostředí a bylo by je možné využívat v nejrůznějších kontextech
- soubory vědomostí, dovedností a postojů, které lze široce uplatňovat v rozmanitých profesích a životních situacích, umožňují jedinci se přizpůsobovat měnícímu se prostředí a usnadňují celoživotní vzdělávání
- **nezbytnost či prospěšnost pro jedince i celou společnost. Skrze klíčové kompetence se aktuální potřeby společnosti a jejích členů stávají předmětem vzdělávání** (in Orbis Scholae, 2013)
- při utváření klíčových kompetencí je důležitá zejména vhodná volba metod výuky a organizačních forem výuky
- musí umožnit, aby své znalosti jedinec neustále aktualizoval a udržel tak krok s nejnovějším vývojem

Klíčová kompetence

- **Musí být** potenciálně prospěšná pro všechny členy společnosti
- **Musí mít** význam pro celou populaci bez ohledu na pohlaví, společenskou třídu, rasu, kulturní a rodinné zázemí či mateřský jazyk
- **Musí být** v souladu s etickými, ekonomickými a kulturními hodnotami

Klíčové kompetence

Evropský referenční rámec

- Komunikace v mateřském jazyce
- Komunikace v cizích jazycích
- Matematická gramotnost a kompetence v oblasti matematiky, přírodních a technických věd
- Informační a komunikační technologie
(Informatika)
- Osvojení schopnosti učit se učit
- Interpersonální a občanská kompetence
- Podnikatelské dovednosti
- Všeobecný kulturní rozhled.

Rámcové vzdělávací programy (RVP)

- centrálně zpracované pedagogickými dokumenty
- schvaluje a vydává MŠMT pro každý obor vzdělání jako samostatný RVP
- vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě
- vycházejí z koncepce společného vzdělávání a celoživotního učení
- formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání
- podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání

Rámcové vzdělávací programy (RVP)

- stanovují obecně **závazné požadavky** na vzdělávání pro jednotlivé stupně a obory vzdělání a jsou platné pro všechny školy
- určují, jaké **vzdělávací cíle** musí být naplněny, tzn., čemu se mají žáci v konkrétním oboru mají učit, jakých výsledků dosáhnout - jakých vědomostí, dovedností, pracovních a jiných návyků
- stanovují **vzdělávací oblasti** , např. jazykové, přírodovědné, ekonomické, odborné (z těchto oblastí vytvoří škola soubor vyučovacích předmětů), a minimální počet hodin potřebný pro jejich výuku
- vymezují **formy vzdělávání** (denní, dálková aj.) a základní materiální a jiné **podmínky**, za kterých se vzdělávání v daném oboru může uskutečňovat

Definice termínů

Cíle vzdělávání

- Cílem vzdělávání je vybavit žáky potřebnými klíčovými kompetencemi, vzdělanostním základem a připravit je na celoživotní učení a k občanskému i osobnímu uplatnění.

Vzdělávací obsah

- Představuje hlavní prostředek vzdělávání žáka a je vymezen tak, aby sloužil k naplňování vzdělávacích záměrů a dosahování vzdělávacích cílů. Vzdělávací obsah je uspořádán do vzdělávacích oblastí. (Př. Fyzika, Dějepis atd.)

Klíčové kompetence

- Znamenají schopnost jedince jednat v různých situacích. Tyto schopnosti jsou založeny na zkušenostech, které si žák během aktivní účasti na vzdělávání vytvořil. (Př. kompetence k učení, kompetence k řešení problémů)

Průřezová témata

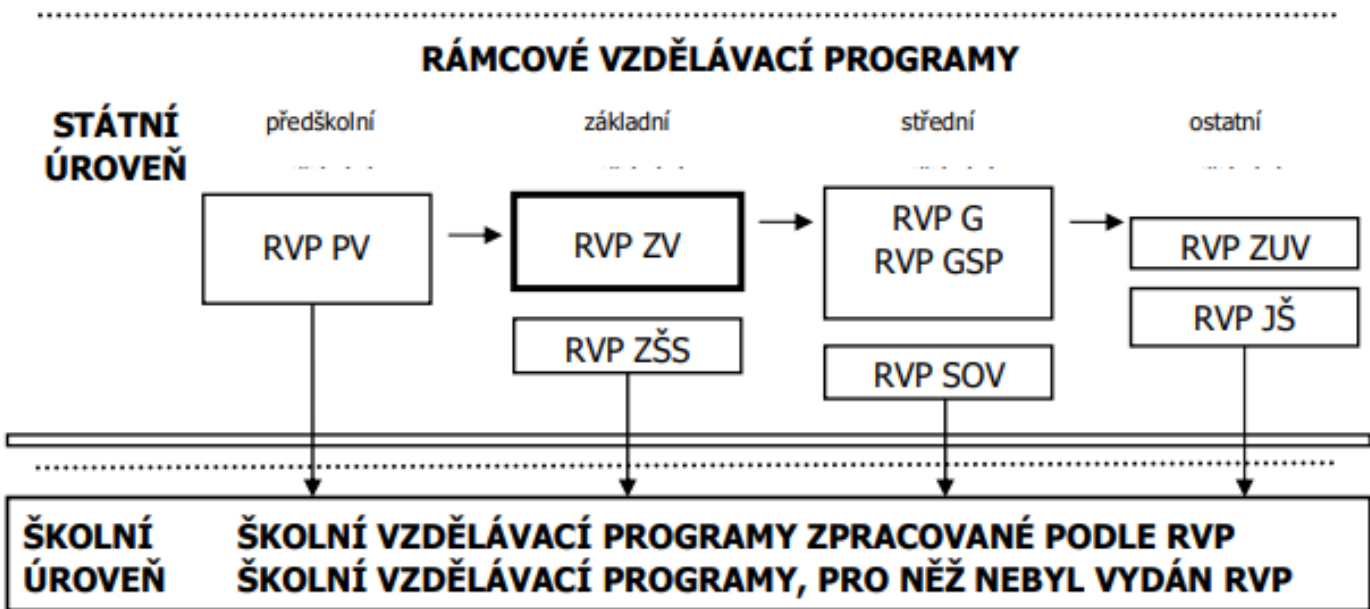
- Mají ovlivňovat postoje, jednání a hodnotový systém žáka. Jedná se o formativní prvek, přispívají k rozvoji osobnosti žáka. Do výuky mohou být zařazena buď jako součást jednotlivých předmětů nebo jako samostatné vyučovací předměty. (Př. Multikulturní výchova, Mediální výchova)

Rámcový učební plán

- Určuje minimální časovou dotaci pro jednotlivé vzdělávací oblasti. Ponechává široký prostor pro variabilitu řešení učebních plánů. Umožňuje školám realizovat své vzdělávací záměry a pružně reagovat na vzdělávací potřeby a zájmy žáka.

Základní rozdělení RVP

- RVP pro úroveň předškolní, základní, střední, ostatní vzdělávání
- Zavádění postupně od r. 2004
- RVP pro předškolní vzdělávání
- RVP pro základní vzdělávání
- RVP pro gymnázia
- RVP
- **Speciálně zaměřené RVP např.**
- RVP pro gymnázia se sportovní přípravou
- RVP pro gymnázia s rozšířenou jazykovou přípravou
- RVP pro gymnázia v angličtině
- RVP pro dvojjazyčná gymnázia
- RVP pro obor vzdělání základní škola speciální
- RVP pro základní umělecké školy
- RVP pro speciální vzdělávání

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP ZŠS – Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální; RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia; RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou; RVP DG – Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání; RVP ZUV – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání; RVP JŠ – Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

Zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání platný od 1. 9. 2021

RVP pro předškolní vzdělávání

- Koncepce předškolního vzdělávání je založena na dvou hlavních úkolech.: doplnění rodinné výchovy a vytvoření dobrých předpokladů pro pokračování ve vzdělávání. Druhým úkolem je diagnostika ve vztahu k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Předškolní věk - vytváření základů klíčových kompetencí, které jsou dalším vzděláváním prohlubovány. Jsou to kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální, činností a občanské.
- Předškolní vzdělávání má být založeno na principu vedení a probouzení aktivního zájmu. To by mělo být založeno spíše na individuální volbě a chuti dítěte se zúčastnit, než na úkolování a kontrole. Individualita a osobnost dítěte by měly být maximálně podporovány.
- Dítě ukončující předškolní vzdělávání – schopné **aktivního přístupu** – aktivně: pozoruje, zkoumá, ptá se, získané vědomosti a schopnosti uplatňuje v praktických situacích a v dalším učení. Mělo by zvládnout učení nejen spontánně, ale i vědomě s vyvinutím úsilí.
- Vzdělávací oblasti: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět.

RVP pro základní vzdělávání

- Základní vzdělání – poskytuje základ všeobecného vzdělání a postupný rozvoj klíčových kompetencí. Za klíčové jsou považovány kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální, personální, občanské a pracovní.
- Základní vzdělávání je rozděleno na první a druhý stupeň.
- První stupeň: přechod žáků z rodinné výchovy a předškolního vzdělávání do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Plnění tohoto cíle je založeno na rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka, podpoře tvořivosti a schopnosti hledání řešení problémů.
- Druhý stupeň: získání vědomostí, dovedností a návyků, které vedou k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana. Žáci by měli být vedeni k samostatnému učení a podporování v rozvoji vlastních zájmů a postojů.
- Naplnění cílů – vyžadování podnětného a tvůrčího školního prostředí, plnění konkrétních a splnitelných úkolů. Hodnocení by mělo být postaveno na posuzování individuálních změn žáka a pozitivním hodnocení.
- Vzdělávací obsah základního vzdělávání je orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, mezi něž patří především Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Matematika dále Člověk a jeho svět, společnost, příroda, zdraví, kultura, svět práce a dnes velmi důležitá oblast Informační a komunikační technologie.
- Dítě ukončující tuto etapu vzdělávání by mělo otevřeně komunikovat, tvořivě a logicky myslet a řešit problémy, spolupracovat a respektovat druhé, uplatňovat svá práva a plnit povinnosti, být odpovědné za zdraví své i druhých. Dále je dítě vedeno k toleranci k jiným lidem, kulturám a hodnotám.

RVP ZV

Cíle základního vzdělávání

- Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi;
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci;
- **pomáhat žákům orientovat se v digitálním prostředí a vést je k bezpečnému, sebejistému, kritickému a tvořivému využívání digitálních technologií při práci, při učení, ve volném čase i při zapojování do společnosti a občanského života.**

ZV – klíčové kompetence

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence občanské;
- kompetence pracovní;
- kompetence digitální.

Změna RVP ZV - doplnění

Kompetence digitální

Na konci základního vzdělávání žák:

- ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby; využívá je při učení i při zapojení do života školy a do společnosti; samostatně rozhoduje, které technologie pro jakou činnost či řešený problém použít
- získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah, k tomu volí postupy, způsoby a prostředky, které odpovídají konkrétní situaci a účelu
- vytváří a upravuje digitální obsah, kombinuje různé formáty, vyjadřuje se za pomoci digitálních prostředků
- využívá digitální technologie, aby si usnadnil práci, zautomatizoval rutinní činnosti, zefektivnil či zjednodušil své pracovní postupy a zkvalitnil výsledky své práce
- chápe význam digitálních technologií pro lidskou společnost, seznamuje se s novými technologiemi, kriticky hodnotí jejich přínosy a reflektuje rizika jejich využívání
- předchází situacím ohrožujícím bezpečnost zařízení i dat, situacím s negativním dopadem na jeho tělesné a duševní zdraví i zdraví ostatních; při spolupráci, komunikaci a sdílení informací v digitálním prostředí jedná eticky

RVP pro gymnázia

- Cíl
- příprava na vysokoškolské vzdělávání a další typy terciárního vzdělávání, profesní specializaci a občanský život pomocí rozvoje klíčových kompetencí a všeobecného rozhledu.
- osvojení kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální, personální, občanské a kompetence k podnikavosti.
- třetí a čtvrtý ročník by měl poskytnout variabilitu vzdělávací nabídky, což umožní uspokojit vzdělávací potřeby a zájmy žáků.
- Žák ukončující tuto etapu vzdělávání umí plánovat a organizovat své pracovní činnosti a učení, efektivně využít různé strategie učení, získat, zpracovat a využít v praxi poznatky a informace, rozpoznat problém a uplatnit různé metody k jeho řešení, efektivně využívat dostupné prostředky komunikace, vyjadřovat se jasně a srozumitelně v mluvených a psaných projevech, přizpůsobit se měnícím se životním a pracovním podmínkám a podle svých možností a schopností je aktivně ovlivňovat, zodpovědně se rozhodnout o dalším vzdělávání a profesním zaměření.